

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. 2, Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag vóór middags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 22 December 1895. N°. 939.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van lieftelijken en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„Er kwam één met de wolken des hemels.”

(KERSTFEEST.)

En zie, er kwam een met de wolken des hemels, als eens menschen zoon.
Dan. 7:13.

Als, na eeuwen van geloovig beiden, dan eindelijk het Messias-kindken geboren is, licht de Profetie met stille ontroering, dat haar woord dan toch beregeld, haar belofte waargemaakt is, en uit Bethlehem Ephrata mocht alleen de aangrijpende tegenstelling schitteren van het armelijken wicht in de windselen, zoo vergeten, zoo nietig en klein, en toch geboren om op het gezegend hoofd eens de kroon der kronen te dragen, de gezalfde Gods over het Rijk der rijken, dat eens de eeuwen verduren zou.

Reeds Daniel, die profet had in de nacht, gezichten den sluier zien wegschuiven, die dit mysterie der toekomst aan ons oog ontlokt. Hij voelde zich opgetrokken boven de aarde, en onderwijl hij naar den hemel opzag, deed de wereld der menschen kinderen zich aan hem voor als één machtig woelende, geweldig gedrevene, zee.

Haar gedaante en gestalte was als de aanblik van den oceaan, telkens wisselende. Nu eens in heilige kalme u door het zacht gemurmel des vredes verlokend; maar dan weer plotseling dien effen waterspiegel spijgend en afgebroken, en de diepe kolken gapend naar den afgrond, en bergenhoog de onstuimige baren opgestuwd.

Dat deed, zoo lezen we in Daniel 7:2, niet die zee der menschen kinderen uit zich zelve. Die onrust komt eerst over haar zoo dikwijls „de vier winden” van het einde des aardrijks over haar losbreken, zinnelend van die drijft drijvende, nooit tot rust komende geesten, die het leven der menscheit beroeren.

En nu zag Gods profet in dat machtig woelen één allesbeheerschend, één volhardend, één telkens zich herhalend streven uitkomen: *Die chaos drong naar het Rijk.*

Het was weer als in de ure der Schepping geworden. Dat aardrijk woest en wild door eenstuivend, maar een geest over dien woesten chaos der volken zwevend, en die geest er naar dringende, om uit die wrijving

en botsing der natuurmachten tot éénheid, tot één machtige wereldorde, tot één allesbeheerschend Rijk te komen, en door dit machtige wereldrijk het leven des werelds tot zijn rijtate niting te brengen.

Wat hierin perste en naverkte was het eenheidsbesef der menselijke geslachten, dat uit het Paradijs ons op de met vloek beladen aarde was nagekomen. Het was datzelfde heimwee, dat zich bij Babels torenbouw tegen Gods bestel verzetten wilde, en toen, in steef van eenheid, naar zijn rechtvaardig oordeel, het uiteenspatten in natie bij natie en volk bij volk zag aanvangen.

Zoo spleet zich de ééne waterspiegel in de vele deinende golven en bundels van golven.

En zoo heeft toen ons menscheit geslacht, gesplitst, verdeeld en uiteengeworpen, gewoed tegen zich zelve en zich zelve vernield; maar toch ook onder die zelfvernietiging nog telkens weer den droom gedroomd, of de eenheid van het Rijk, het rijk, om den chaos te vervangen, ons mocht herschonen worden.

Dien chaos terug te dringen, en er het Rijk voor in steef te brengen, is dan ook het schuldige pogen, dat vóór Christus' verschijnen, de gedachten der Nimrods beheerscht. Een pogen niet deswege schuldig, alsof het Rijk niet moest en niet zou komen, en alsof de chaos niet bestemd ware om straks weer in volkomen harmonie op te gaan; maar schuldig, omdat die vloek van den chaos gedragen moest worden tot op het oogenblik dat God zelf, herscheppend, in Christus ons de eenheid van ons menscheit geslacht terugbracht.

Van de wolken des hemels alleen kon het komen, en zie, wat de wereld zoon en peinsde, was om dat Rijk, om die eenheid niet van boven in te wachten, maar te doen opkomen uit zich zelve.

Ze wilde zich niet gewonnen geven.

Ze wilde zich niet in historichen zin onmachtig om weer op te staan en als in zich zelve bankroet verklaren.

Ze geloofde te weinig aan God, en nog te veel in zich zelve.

Haar was nog de macht, zoo waande ze, in haar school nog de veerkracht, zelve droeg ze nog in zich het scheppend vermogen, om voor wanorde orde aan te brengen, en heel den stroom der volken te leiden in de met beleid uitgegraven bedding.

Aldus heeft God de Heere dan ook aan Daniel in de nachtgezichten het leven der wereld en haar historie in eenwenlang verloop getoond.

Want immers tot vier malen toe zag hij uit die zee der volken een wonder verschijning opkomen, die waarlijk ook een wijle den chaos scheen te binden, en het Rijk tot werkelijkheid scheen te maken.

Diergestalten zijn het, die hij uit de kolken der wateren op ziet rijzen. Eerst het dier in zijn Majesteit, in de gedaante van een Leeuw, die den muil spert en vorstelijk de manen schudt. Dan het dier in zijn Verslindende roofacht, een Beer met drie ribben in den muil, en een stem die uitgaat: „Sta op en eet veel vleesch.” Na den Beer de Luipaard, d. i. het dier in zijn Listigheid,

en eindelijk het Monster, een gruwelijk gedrochtelijke gestalte, om het dier in zijn Vernielucht en niets sparende wreedheid te vertoonen.

In die vier dieren ziet hij de rijken verzinnebeeld, die, na Sions val, onder Nebucadnezar de historie der wereld beheerscht hebben; en wel in die aangewezen volgorde.

Als dit schuldige pogen begint, is er in de eerste verheffing van menscheit kracht nog iets edels, iets van hooger zin naverkend, nog een herinnering aan oorspronkelijke adel. Het is wel het dier, maar onder de dieren de meest koninklijke gestalte. Babylons macht treedt als een Leeuw uit het woud op de volken toe.

Maar reeds in het tweede wereldrijk is de bleek goudglans die nog nablonk gansch verdorven. Der Perzen macht, die Babylons rijk onderwerpt, wordt reeds niet meer in den Leeuw, maar in de figuur van den Beer verzinnebeeld. Voor de majesteit die eerst blonk, het logge van roofzuchtige overmacht.

Dan ziet hij den Luipaard uit de wereld-zee opdoemen. Dat is de macht van Alexander den Grooten. Vóór de logheid van den Pers de gladheid en fijnheid in den vorm van het Griekse leven, maar ook de listige sprong die door sluwheid de natien overrompelt. Met minder groven klauw, maar door fijner overleg de volken overheerschend.

En als ook die derde macht gekomen en gegaan is, duikt eindelijk het Monster uit de diepte van het menscheit leven op, een gedierte „schrikkelijk en gruwelijk en zeer sterk”, waaraan niets verstand kan bieden, dat alle natien overmocht heeft, en in Pontius Pilatus zich aan den Gezalfde Gods zou vergripen.

En toen kon het niet verder.

Toen had die zee der wereld al haar macht uitgeput.

En als straks Roms keizerrijk ondergaat, is er geen voortspinnen aan den draad van het verleden, maar een geheel afbreken van dien draad. Het verleden is doodgelopen. En als God zelf geen nieuw begin gesteld had, zou er geen historie der wereld meer zijn geweest.

Doch nu juist komt het.

Nu niet meer uit de zee op, maar van boven neder.

„Verder, zoo schrijft Daniel, zag ik in de nachtgezichten, en zie, er kwam één met de wolken des hemels, als eens menschen zoon.”

Die Zoon des menschen nadert voor den Troon van God.

En door Hem die op den Troon zat wordt aan dien Zoon des menschen gegeven „heerschappij en eere, en het Koninkrijk, dat hem alle natien en tongen zouden.”

En dit Rijk, het Rijk van dien Zoon des menschen, zou niet zijn om te komen en te gaan, om te verschijnen en weer onder te duiken, want er staat bij: „Zijne heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en zijn koninkrijk kan niet verdorven worden.”

Verstaat ge het niet, hoe diep het zien van zulk een gezicht den profet des Heeren ontroeren moest tot in zijn ingewand? Zelf, schrijft Daniel er dan ook over: „Mij, Daniel,

werd mijn geest doorstoken, in het midden van mijn lichaam, en de gezichten mijns hoofds verschraken mij.”

Het was te veel voor een kind des menschen, den stroom der eeuwen aldus in één spanne des tijds voor zijn geestesblik te zien voorbijrollen, tot eindelijk dat inzicht in de eeuwigheid zich ontsloot, en de luister hem tegenblonk van dat Koninkrijk, dat nimmer zou eindigen.

En dat nu, wat Daniel zag, dat is het wat in Bethlehem geschied is. Nebucadnezar was reeds in de hel bespot (zie Jesaja 14). Kores, der Perzen koning, was reeds in de graven der koningen bijgezet. Van Alexanders heerschappij was de laatste bouwval ingestort. En wel zat Augustus nog op den troon der Caesaren te Rome, maar het bevel dat hij uitvaardigde om heel de wereld te beschrijven, moest in Gods bestel aan de komst van dien Zoon des menschen dienstbaar zijn, en als straks zijn landvoogd Pilatus op Golgota's kruis het opschrift plaatste: *De Koning van Israël*, verstond hij niet en verstond zijn landvoogd niet, hoe dit opschrift den ondergang van Roms keizersmacht profeteerde, en inluidde dat Koninkrijk, dat eeuwig zal duren, het Koninkrijk van den Zoon des menschen.

De tegenstelling is zoo scherp geteekend.

Zoolang de wereld uit zich zelve tot macht poogt te geraken, en uit eigen kracht het heimwee naar het Paradijs zoekt te bevredigen, en met eigen hand het Rijk voor den chaos tracht in plaats te stellen, moet ze uit het menscheit in het dierlijke teruggripen; en omtaardt ze, wauende zich te verheffen.

Het dier wil ook heerschen, rooven, verslinden, en grijpt daartoe geweld en list aan. Vandaar dat de vorsten dezer rijken steeds diergestalten in hun wapenschild zetten, en thans nog China's keizer zijn macht uitdrukt in het beeld van den Draak.

Dat is de overvloedigheid van den zwakkere door den sterkere, en dies het recht van den sterkste als grondregel des levens geerd. Zoolang het toegaat in het wilde woud, zoo ook zou het toegaan onder de kinderen der menschen, die van Gods beeld steeds verder afwijken, het beeld des dierlijken levens steeds nader kwamen.

Zoo kwam er ja voor den chaos het Rijk, voor dooreenwoeling orde, maar een rijk van geweld door list, en overmacht, de orde door alles overweldigende, elken weerstand verbrijzelende wreedheid en heerschappij.

Dat was het wat de wereld zich zelve uit zich zelve kon geven. Uit haar zou die na die opkomen, steeds gedrochtelijker in aanzien, steeds monsterachtiger in zijn werking.

En daartegenover staat nu de Zoon des menschen, die niet uit die wereldzee opkomt, maar, door den stoet van Gods lovende engelen voorgedaan, bij Bethlehem Ephrata uit de wolken des hemels naar deze aarde nederdaalt.

Die zee der wereld kan hem niet uitgeven. Uit die met vloek beladen aarde kan de Immanuel niet opkomen.

Die gave aan de gevallen wereld kan

haar alleen toekomen uit de ontfermingen Gods.

Er zijn wolken om dien hemel getogen, als om in toorne het aangezicht Gods van die zondige wereld af te keeren, maar door die wolken heen speelt het licht van Goddelijk mededogen.

Tot eindelijk die wolken des hemels breken, en nu daalt de Zoon Gods op de wereld neder.

En die gifte Gods die aan ons gezonken geslacht is beschikt, ontwaart ge niet in het vorstelijk paleis, maar in de herberg, niet in de gouden wieg met purper omrand, maar in de kribbe van Bethlehem met haar windselen, niet in het keizerlijk Rome, en zelfs niet in Jeruzalem, maar in een vergeten herdersstedeke van Ephrata.

Ge ziet al wat de wereld hem aanbrengt, tot de kleinste, tot de minste, tot de nietigste evenredigheden beperkt, maar de wolken daarboven gescheurd, en Gods engelen nederdalende en lofzingerende, en naar onze aarde hoort ge den vreugdeklink uitgaande van een welbehagen Gods in menschen en van een vrede die op aarde zal zijn.

Toch was er één ding dat voor dat Kindeke uit de wereld genomen was. Niet onze macht, en niet onze wereldsche luister, maar ons vleesch, ons bloed, ons menscheit wezen, gelijk ons God dit eenmaal in de schepping van het Paradijs geschonken had.

Immanuel is zijn naam der eere, maar in dien naam der eere, die uit den hemel komt, vliet en mengt zich de naam, die hem aan ons geslacht mocht verbinden. Immers deze Koning, die voor den chaos het Rijk zal brengen, is niet alleen Zoon Gods, maar ook de Zoon des menschen.

Zoolang God eens den mensch bedoeld, bestemd, verordend en geschapen had, begiftigd en verrijkt met zedelijke en geestelijke mogendheden, alzo ook deze Zoon des menschen zijn, en zijn Rijk zou staan op de fundamenteën niet van list en van geweld, maar op de grondslagen, die in het Beeld van God gefundeerd, en voor den mensch verordend waren.

In al die rijken die voorafgingen triumfeerde het uitwendige, het stoffelijke, het handtastelijke geweld, dierlijke en duivelsche verzinning, door list en door overmacht.

Maar hier wordt dat alles opzij geworpen, dat alles teruggedrongen. Hier, in des menschen Zoon leeft de macht des Geestes uit de innerlijke kern van ons menscheit wezen op.

Voor list de macht der liefde, voor overmacht de mogendheid der toewijding en der zelfverloochenende overgave.

De heerschappij niet meer van Satan, maar van God in een menscheit hart.

Zoo daalt uit „die wolken des hemels” deze „Zoon des menschen” neder, en nu komt het Rijk, niet van buiten met den steiger opgetrokken, maar van binnen uit de tranen omhoog verheffend.

Niet mechanisch, en daarom vernietigbaar, maar organisch, en daarom eeuwig blijvend.

Een Rijk, aan geen volk gebonden, tot geen natie beperkt, maar door alle natien en volken lievendringend, om met alle geslachten en natien en tongen ineen te

De Martelaren.

CCXI.

William Gardiner.

In de nabijheid van Londen ligt Bristol, in de 16e eeuw een der grootste zee- en handelssteden van Engeland. Op deze plaats is William Gardiner, een der martelaren van Engeland, geboren. Hij stamde van aanzienlijken huize en was algemeen bekend als een man van goede zeden en diepen ernst. Zijne wetenschappelijke kennis was middelmatig. Met den Bijbel en de Christelijke leer was hij echter goed bekend, wyl hij daarin in zijn jeugd onderwezen was. Toen hij een maatschappelijke loopbaan moest kiezen, koos hij den handel. Hij bood zich bij eenen Bristolischen koopman aan, met name Paget, die hem aannam en spoedig naar Portugal zond. Hij had toen den leeftijd van 26 jaren bereikt. Nadat hij zich te Lissabon gevestigd had, behartigde hij met ernst de zaken zijns meesters. Doch hij dacht niet alleen aan zijn aardse roeping, ook de geestelijke dingen gingen hem ter harte. Zeer bevreemd was hij, onder den invloed te komen van den Roomschen godsdienst. Daarom las hij trouw zijn Bijbel en rocht het gezelschap van zijn Engelsche landgenooten, die daar met hem in den vreemde waren. In dezen kring placht hij zeer dikwijls zijne groote zwakte te beweenen, bekende, dat het gevoel zijner zonden en de ijver voor het Woord Gods zoo weinig bij hem werden gevonden.

Den 12en September 1552 vierde Portugal feest. De koning trad in het huwelijk. Natuurlijk waren tot bijwoning hiervan vele aanzienlijke heeren, zoo geestelijk als wereldlijk, opgekomen naar de hoofdstad des lands. Gardiner was zeer benieuwd, om al die pracht en heerlijkheid,

hier te ontgast, te zien. Hiertoe ging hij vroeg naar het volk, waar het huwelijk zou voltrokken worden. Toen het bruidspaar daar ook verschenen was, werd de mis bediend door een kardinaal en hief men de schoonste zangen aan. Met verwondering zag de jonge Gardiner, dat de vorstelijke personen en grooten aandacht de plechtigheid volgden, welke in zijne oogen algeheel was. Dit maakte hem zelfs bedroefd, ja ergerde hem zoo, dat hij zich met moeite kon bedwingen, om aan zijn gevoel van verontwaardiging toe te geven. Liefst zou hij op hem, die de mis bediende, zijn toegelopen, doch doordat hij te ver van het zogenoemde altaar verwijderd was, en ook de menschen vreesde, deed hij dit niet. Hij was blijde, dat de kerkdienst was afgelopen. Maar toen hij thuiskwam, werd hij opnieuw ongerust en verslagen, omdat hij niet opgekomen was voor de eere van zijnen Koning. In hem rijpte het plan, om de in zijn oog misleide menschen te vermanen. Dit voornemen gaf hij echter niemand te kennen. Hij ontweek zijne vrienden, worstelde en bad, weende en smeekte, dat God hem den weg zou wijzen. Toen hij een vast besluit genomen had, keerde hij nog eens in de wereld terug, bracht er zijne zaken, schulden en rekeningen zoo in orde, dat niemand kon zeggen, dat hij een penning van hem moest hebben. Toen dit afgedaan was, riep hij dagelijks tot den Heere, en overdacht de Heilige Schrift, zich zelve ter nauwermond den tijd gunnende, om een weinig te eten en te slapen.

Zondags daarop bevond Gardiner zich weer vroegtijdig in de kerk. Hij zocht en vond een plaats bij het altaar. Daar kwam de koning met zijnen ganschen hofstoet. Gardiner naderde nog meer het altaar en las intusschen in zijn Nieuw Testament, dat hij open en bloot in zijne handen hield. Eindelijk begon de kardinaal aan de bediening van de mis. De martelaar bewoog zich niet. De kardinaal zegende het zogenoemde brood en hief het hoog op. Nog bewoog Gardiner zich niet. Doch toen de kardinaal den ouwel in den hoek bewoog, kon hij zich niet langer inhouden. Hij liep op den kardinaal toe, nam met de eene hand de hostie, wierp haar ter aarde en vertrapte haar, terwijl hij met de andere hand den kelk omstootte. Deze

daad verraste al de aanwezigen. De kardinaal was verplet om het volk schreeuwde. Eindelijk snelden de edellieden uit „konings gevolg en eenige burgers toe en grepen Gardiner. Een verwondde hem zelfs. En misschien hadden anderen hem gedood, indien de koning niet „aanschenkelde” gekomen ware, en bevalen had het leven van Gardiner te sparen. Toen de volkwoud was bedaad was, werd de martelaar bij den koning gebracht en door dezen ondervraagd van waar hij was en waarom hij zijne majesteit en dit heilig sacrament der kerk had ontwaard. Zonder eenige ontroering te toonen, antwoordde Gardiner: Genadigste koning, ik behoeft mij voor mijn vaderland niet te schamen. Van geboorte ben ik een Engelschman. Om handel te drijven ben ik herwaarts gekomen. Toen ik nu in tegenwoordigheid van zoovele groote en hooggeboorene mannen en vrouwen afgoderij (waarvoor ik de mis houd) zag plegen kon ik mij, om der conscientie wil, niet meer inhouden en werd ik gedrongen te doen, wat uwe majesteit mij heeft zien doen. En zoover is het er vandaan, dat ik dit tot verachting van uwe majesteit heb gedaan, dat ik voor God kan bezeugen, zulks verricht te hebben om den wille uws volks.

Toen de aanwezigen vernamen, dat de gevangene een Engelschman was, en wisten, dat koning Eduard VI, die toen in Engeland regeerde, het pausdom had verlaten, dachten zij, dat Gardiner een afgaaf des konings was, die in last had, den Roomschen godsdienst te bespotten. Zij bevestigden derhalve te weten, wie hem had aangespoord tot de bedreven daad. Gardiner nam de verantwoordelijkheid van zijn bedrijf geheel op zich en hield staande, dat hij geen opstokers noch medeplichtigen had. Zijne handeling was, zelds hij, ingegeven door de begeerte, om voort hune zaligheid werkzaam te zijn. Waren zij boos over hetgeen hij gedaan had, dan moesten zij dat aan zich zelve wijzen. Hij voor zich had geen berouw over zijne daad.

Nadat de martelaar zoo moedig gesproken had, begon hij vermoed en flauw te worden, ten gevolge van veel bloedverlies. Hij werd weggebracht en aan geneeskundigen toevertrouwd, onder wier behandeling hij spoedig genas. Zijne vijanden hadden echter deze zorg alleen aan hem

besteed, om hem daarna te langer en te scherper te kunnen pijnigen. Een der tormenten, welke men hem aandoed, was nieuw. Men nam een linnen doekje in den vorm van een bal en stiet dat toen door de keel in de maag, nadat men er te voren een sterk snoer aangehecht had, waarmee de bal op en neer getrokken werd.

Onder al deze pijnigingen vroeg men Gardiner, of hij geen berouw had over zijne daad. Doch de martelaar bleef standvastig antwoorden: „Neen, want als ik het niet gedaan had, zou ik mij schuldig rekenen, om het nog te doen.”

Daar de rechters steeds in de meening bleven verkeren, dat Gardiner meer medeplichtigen had, namen zij zijne vrienden gevangen, onder wie zijn huisgenoot Pendergrace